

ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYANING KONSEPTUAL ASOSLARI

Q.D.U. p.f.f.d, dotsent M.S.Usmonova

usmonovamuhayyoxon@gmail.com

Furqat tumani 8 – umumta'lim maktabi

maslahatchisi: E.H.Usmonov

husanjonusmonov520@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu ilmiy tezisdagi zamonaviy ta'lim texnologiyaning konseptual asoslari va uning tasnifi, zamonaviy ta'lim texnologiyasi va uning ta'lim tizimiga ahamiyati haqida so'z boradi.

Kirish. O'zbekiston Prezidentining 2020 yil 27 fevraldagi “Pedagogik ta'lim sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ-4623 qarorida, yangi tahrirdagi O'RQ-637 23.09. 2020 “Ta'lim to'g'risida”gi Qonunda ta'lim jarayonida inavatsion ta'lim texnologiyasini dars jarayonlarida qo'llash, 11.09.2023 “O'zbekiston – 2030 strategiyasida”gi PF -158- son farmonida[1] ta'lim jarayonida raqobatbardosh va mobil kadrlarni tayyorlash, yangi darsliklarning joriy qilinishi, ta'lim jarayonining interaktiv tizimi va zamonaviy ta'lim texnologiyasining amaliyotga yo'naltirilgani mazkur masalaga oid boshqa me'yoriy – huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirish va zamonaviy ta'lim texnologiyalarning mamlakatimizning ta'lim tizimimizga milliyashtirish va mosligini taminlash bugungi kunda dolzarb hisoblanadi.

Ta'lim texnologiyasi – ta'lim maqsadiga erishish jarayonining umumiy mazmuni, ya'ni, avvaldan loyihalashtirilgan ta'lim jarayonini yaxlit tizim asosida, bosqichma-bosqich amalga oshirish, aniq maqsadga erishish yo'lida muayyan metod, usul va vositalar tizimini ishlab chiqish, ulardan samarali, unumli foydalanish, ta'lim jarayonini yuqori darajada boshqarish[2].

Ta'lim texnologiyasiga maqbul va optimal ta'rif YUNESKO tomonidan berilgan. “Ta'lim texnologiyasi — o'qitish va o'rganish jarayonini

optimallashtirishga qaratilgan, inson va texnik resurslar hamda ularning o'zaro ta'sirini tizimli ravishda rejalashtirish, qo'llash va baholash jarayonidir[3].”

Demak, ta'lim texnologiyalari bu o'qitish jarayonini optimallashtirishga, subyekt va obyekt munosabatini shakllantirishga va dasturiy ta'lim texnologiyasi orqali ta'lim jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Bugungi kunda zamonaviy ta'lim texnologiyalari va uning ta'lim modellari mamlakatimiz tizimiga shiddat bilan kirib kelyati va bu talimiy unsurlar amaliyotga joriy qilinyapti. Bu jarayon ta'lim texnologiyasining konseptual asoslarini bergilab beradi.

B.L.Farberman ta'rifi ko'ra[4] ta'lim texnologiyasining konseptual asosi — bu texnologiyaning ilmiy, pedagogik, psixologik va metodik jihatdan asoslangan nazariy poydevori bo'lib, uning maqsadi, mazmuni, tamoyillari va metodlarini belgilaydi.

Shuningdek, N. Sayidahmedov tomonidan[5] “Ta'lim texnologiyasining konseptual asosi — ta'lim jarayonini loyihalashda tayaniladigan nazariy-metodik poydevor bo'lib, u o'quv jarayonining maqsadi, mazmuni va tamoyillarini belgilaydi.”

Ta'limning mazmuni bu ta'lim jarayonining insoniylashtirish, insonparvarlashtirish, integratsiyalashtirish, standartlashtirish, ko'p bosqichlikka asoslanish, amaliylashtirish, axborotlashtirish, individuallashtirish, uzluksizlik kabi g'oyalarga asoslanadi va u “Nimani o'qitishim kerak?” degan savolga javob beradi.

Ta'lim tamoyillari – bu ta'limning prinsiplariga asoslangan jarayon bo'lib, ta'limning g'oyaviyligini taminlab beradi.

Demak, ta'lim tizimining konseptual asosi bu ta'lim jarayonining asosiy omillarini tashkillashga xizmat qiladigan pedagogik atama sifatida baholashimiz mumkin.

Ta'lim tizimining konseptual asosi sifatida quyidagilarni keltirishimiz mumkin:

1. Pedagogik g'oyalar va nazariyalar – konstruktivizm, faol o'qitish, shaxsga

yo'naltirilgan ta'lim va boshqalarni o'z ichiga oladi. Konstruktivizm - gnoseologik yondashuv bo'lib, bunda bilish sub'ektning dunyoni oddiy aks ettirish sifatida emas, balki talqinini (modelini) faol qurishi sifatida qabul qilinadi[6].

2. Ta'limning asosiy tamoyillari – ilmiylik, onglik va g'oyaviylik, ta'limning motivlashgani, ta'limning uzviyligi va ijtimoiylashuvi va boshqalarni misol qilib keltiramiz.

3. Psixologik asoslar – o'quvchi rivojlanishi, xotira, fikrlash, o'rganish jarayoni haqidagi ilmiy qarashlar.

4. Didaktik yondashuvlar – maqsad qo'yish, mazmun tanlash, metod va vositalarni asoslash.

5. Texnologiyaning mantiqiy-tuzilmaviy modeli – jarayon qanday bosqichlarda amalga oshiriladi, natija kutiladi.

Demak, ta'lim tizimining konseptual asosi bilim oluvchining bilish qobiliyatini, fanni o'rganish strukturasini, bilish kompetensiyasini va ushbu bilimlarni amaliyotda qo'llash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi[7].

Xulosa. Zamonaviy ta'lim texnologiyasining konseptual asosi sifatida shaxsni bilish markaziga olib chiqishga, ta'lim jarayonining rivojlantiruvchi maqsadiga erishishga xizmat qiladi. Shu o'rinda aytish kerakki, zamonaviy ta'lim texnologiyasi bu subyekt va obyekt munosabatlarini rivojlantirishga, bilish jarayonini to'g'ri tashkil qilishga va bilish markaziga o'quvchilarni qo'yishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida 11.09.2023 yildagi PF-158-son.

2. U.I.Inoyatov, N.A.Muslimov, M.Usmonboyeva, D.Inog'omova. PEDAGOGIKA: 1000 ta savolga 1000 ta javob/ Met.qo'll. – T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2012.

3. Silber K.H. Some implication all of the history of Educational Technology We're all in this together. In: J.W.Brown and S.N.Brown. Educational Media Yearbook, Littleton, Colorado: Librares Unlimited.1981. P.21.

4. Farberman B. L. *Pedagogik texnologiya asoslari*. — Toshkent: “O‘qituvchi”, 1999.

5. Sayidahmedov N. *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. — Toshkent: “O‘zMU nashriyoti”, 2003.

6.

file:///C:/Users/hp/Downloads/To‘plam%2015.03.2024%20tayyori%20(2)-234-237.pdf

7. X.E.Usmonov “ Oliy nerv faoliyati mavzusini o‘qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish” / Magistratura dissertatsiya. – Qo‘qon Davlat Universiteti. 2025.